

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

Кафедра реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини

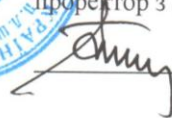
ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол № 1 «22» 01 20 25 р

Голова вченої ради,

проректор з науково-педагогічної роботи

 Олександр ТОЛСТАНОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ПРИ ХВОРОБАХ ТА
УШКОДЖЕННЯХ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ»

Освітньо-професійна програма

Галузь знань

Спеціальність

Спеціалізація

Рівень вищої освіти

Обсяг дисципліни

Терапія та реабілітація

22 «Охорона здоров'я»

227 «Терапія та реабілітація»

227.01 Фізична терапія

другий (магістерський)

180 год / 6 кредити ЄКТС

Київ – 2025

Робочу програму навчальної дисципліни « **Фізична терапія при хворобах та ушкодженнях нервової системи**» розроблено на основі освітньо-професійної програми «**Терапія та реабілітація**», підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня Магістр за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» та відповідних нормативних документів.

РОЗРОБНИКИ:

Віталій ГУБЕНКО	професор кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗУ імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор
Ігор ДОВГИЙ	доцент кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗУ імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук, доцент
Маріанна БРОВЧЕНКО	доцент кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗУ імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марина ТРІЩИНСЬКА	завідувачка кафедри неврології НУОЗУ імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор
Ольга КОВАЛЬОВА	завідувачка кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного Університету «Запорізьська політехніка», кандидат медичних наук, доцент

Гарант ОПШ

Наталія ВЛАДИМИРОВА	професор кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук, професор
------------------------	--

Робоча програма освітнього компонента обговорена та схвалена на засіданні кафедри реабілітаційної медицини, фізичної терапії та спортивної медицини. Протокол № 20 від 19 грудня 2024 року

Завідувач кафедри професор _____ **Олександр Владимиров**

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні Вченої ради медичного факультету, протокол № 1 від 15 січня 2025 року

Голова ВРФ професор _____ **Ольга Процюк**

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри протокол " ____ " _____ 202_ № _____

Завідувач кафедри _____
(підпис) _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри протокол " ____ " _____ 202_ № _____

Завідувач кафедри _____
(підпис) _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна Дисципліна	5
4. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Структура навчальної дисципліни	13
7. Самостійна робота	14
8. Перелік питань для підсумкового контролю	15
9. Методи навчання	17
10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання	17
11. Рекомендований бібліографічний список	18

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «**Фізична терапія при хворобах та ушкодженнях нервової системи**», є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми 227 «Терапія та реабілітація», спеціальності 227 «Терапія та реабілітація». Загальний опис навчальної дисципліни подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Найменування показників	Опис		
1. Загальна характеристика дисципліни			
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»		
Спеціальність	227 Терапія та реабілітація		
Спеціалізація	227.1 Фізична терапія		
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)		
Мова навчання	українська		
Кількість годин	180 годин		
Кількість кредитів	6 кредитів ЄКТС		
2. Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання			
	очна денна	очна вечірня	заочна
Рік підготовки	2	-	-
Семестр	3	-	-
Лекції	18/0,6 ЄКТС	-	-
Практичні	44/1,5 ЄКТС	-	-
Семинарські	10/0,3 ЄКТС	-	-
Лабораторні	-	-	-
Самостійна робота	108/3,6 ЄКТС	-	-
Вид контролю	Іспит	-	-

2. Місце, мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна цілеспрямовано формує визначених освітньо- професійною програмою загальних та професійних компетентностей, а саме здатності до клінічного мислення, розуміння патофізіологічних процесів та порушень, які піддаються корекції методами фізичної терапії.

Головні теми: судинні захворювання нервової системи, захворювання периферичної нервової системи (ПНС), епізодичних і пароксизмальних розладах, дегенеративні захворювання нервової системи, демієлінізуючі захворювання, пухлини головного і спинного мозку, травми центральної нервової системи (ЦНС).

2.2. Мета дисципліни:

Формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та професійних компетентностей, зокрема визначення реабілітаційного потенціалу та прогнозу, реабілітаційного діагнозу, реабілітаційної мети, задач, методів, засобів та параметрів навантажень реабілітаційного втручання, обстеження та визначення функціонального стану відповідно Міжнародної класифікації функціонування (МКФ), набуття практичних навичок з питань процесу фізичної терапії при захворюваннях нервової системи.

2.3. Завданнями вивчення дисципліни є: формування загальних та професійних

компетенцій, у тому числі здатності здійснювати фахову діяльність фізичного терапевта, здатність ставити задачі, методи, засоби та параметри навантажень реабілітаційного втручання при захворюваннях нервової системи. Оволодіння методами досліджень різних систем організму людини, які використовуються у практиці фізичного терапевта, з різноманітними методами обстеження його функціонального стану та основними принципами організації і проведення занять з фізичної терапії, застосування інноваційних технологій.

2.4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Дана дисципліна базується на знаннях дисциплін: «Нормальна анатомія людини», «Загальна фізіологія людини та патологічна фізіологія», «Біомеханіка» (фізіологія, фізика, геометрія) рухової активності», «Біологічна хімія нормальна та рухової активності», «Внутрішні хвороби»; «Методи обстеження у фізичній терапії», «Фізична терапія при хронічних неспецифічних захворюваннях сучасності».

3. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.

Відповідно до освітньо-професійної програми 227 «Терапія та реабілітація» вивчення навчальної дисципліни «Фізична терапія при хворобах та ушкодженнях нервової системи» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

РН01 Застосовувати біопсихосоціальну модель обмежень життєдіяльності у професійній діяльності, аналізувати медичні, соціальні та особистісні проблеми пацієнта/клієнта.

РН03 Уміти вибирати і аналізувати інформацію про стан пацієнта.

РН 06 Визначати рівень психомоторного та фізичного розвитку людини, її фізичний стан, виконувати об'єктивне обстеження пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп, зокрема при складній, прогресуючій і мультисистемній патології, використовуючи відповідний валідний інформативний інструментарій.

РН09 Прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних вікових та нозологічних груп, при складній прогресуючій та мультисистемній патології.

РН11 Створювати програму фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різного віку, зокрема зі складними патологічними процесами та порушеннями окремо, або як частину індивідуального реабілітаційного плану.

РН 22 Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах.

РН 23. Створювати та реалізовувати програму фізичної терапії осіб з мультисистемними ускладненнями у разі уражень опорно-рухового апарату та нервової системи, зокрема після бойових травм.

4. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

Навчальна дисципліна «Фізична терапія при хворобах та ушкодженнях нервової системи» дозволяє набути здобувачам вищої освіти наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати автономно та у мультидисциплінарному контексті складні спеціалізовані задачі та проблеми, пов'язані з порушенням рухових та поєднаних з ними функцій, які забезпечують активність та участь особи; провадити практичну, адміністративну, наукову, інноваційну та освітню діяльність у фізичній терапії.

Фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 02. Здатність розуміти клінічний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання і тактику лікування.

СК 03. Здатність безпечно та ефективно обстежувати та оцінювати осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп з обмеженнями повсякденного функціонування, із складною прогресуючою та мультисистемною патологією, визначати фізичний розвиток та фізичний стан

для прийняття науково- обґрунтованих клінічних рішень.

СК 04. Здатність враховувати потреби пацієнта/клієнта, прогнозувати результати фізичної терапії, встановлювати пацієнтоорієнтовані довгострокові та короткострокові цілі, формулювати завдання, розробляти, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуального реабілітаційного плану, які стосуються фізичної терапії.

СК 12. Здатність надавати першу до медичну допомогу за умов надзвичайних ситуацій та військових дій, розуміти основи тактичної медицини.

СК 13. Здатність обстежувати, складати, пояснювати та реалізовувати програму фізичної терапії осіб з мультисистемними ускладненнями у разі уражень опорно-рухового апарату та нервової системи.

СК15. Здатність обстежувати, складати, пояснювати та реалізовувати програму фізичної терапії у разі наявності різноманітних уражень у осіб похилого віку

5. Програма навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна структурована за модульним принципом і складається з **5 навчальних модулів** загальним обсягом **6 кредити ЄКТС (180 годин)**, а саме:

– навчального модуля № 1 «Фізична терапія при судинних захворюваннях нервової системи», інтегрованими вимогами до модуля №1 є: застосування фізичної терапії у пацієнтів/клієнтів при судинних захворюваннях нервової системи різної етіології, в залежності від локалізації та характеру ураження, принципів реабілітації, розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання; обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, рухові та інші порушення ЦНС у осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною мультисистемною патологією; здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції заходами фізичної терапії; розуміти клінічний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер лікування; проводити фізичну терапію осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях; аналізувати, вибирати і трактувати отриману від колег інформацію; прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати мету, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуальної програми реабілітації; допомагати пацієнту/клієнту зрозуміти, сформулювати та реалізувати власні потреби; здатність контролювати стан пацієнта/клієнта зі складними та мультисистемними порушеннями відповідними засобами і методами.

– навчального модуля № 2 «Фізична терапія при захворюваннях периферичної нервової системи», інтегрованими вимогами до модуля №2 є: застосування фізичної терапії у пацієнтів/клієнтів залежить від етіопатогенезу ураження ПНС (вертеброгенного, неverteброгенного чи поразення спинномозкових корінців і нервів), перебігу, стадії, ступення вираженості больового синдрому (при вертеброгенній патології), рухових порушень; здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції заходами фізичної терапії; розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер реабілітаційного лікування; проводити фізичну терапію осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях; обстежувати та визначати рівень фізичного розвитку, функціональний стан, рухові та інші порушення ПНС у осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією; визначати оптимальний рівень терапевтичного навантаження, контролювати тривалість та інтенсивність реабілітаційних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта; допомагати пацієнту/клієнту зрозуміти, сформулювати та реалізувати власні потреби; прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуальної програми реабілітації, які стосуються фізичної терапії; брати участь у навчальних програмах як клінічний керівник/методист навчальних практик; здійснювати менеджмент у фізичній терапії, керувати роботою асистентів та помічників; діяти самостійно в умовах професійної ізоляції.

– навчального модуля № 3 «Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних

розладах», інтегрованими вимогами до модуля № 3 є: застосування фізичної терапії у пацієнтів/клієнтів залежить від конкретного захворювання функціонального чи вегетативного походження, від локалізації та характеру ураження, принципів реабілітації, розуміти клінічний діагноз пацієнта/клієнта, перебіг захворювання; здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції фізичним методам лікування; розуміти клінічний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер лікування; обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, різні порушення, перш за все рухові, у осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією; аналізувати, вибирати і трактувати отриману від колег інформацію; допомагати пацієнту/клієнту зрозуміти, сформулювати та реалізувати власні потреби; визначати оптимальний рівень терапевтичного навантаження, контролювати тривалість та інтенсивність реабілітаційних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта.

– навчального модуля № 4 «Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи», інтегрованими вимогами до модуля № 4 є: застосування фізичної терапії у пацієнтів/клієнтів з дегенеративними і демієлінізуючими захворюваннями нервової систем, в здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції заходами фізичної терапії; розуміти клінічний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер лікування; проводити фізичну терапію осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях; аналізувати, вибирати і трактувати отриману від колег інформацію; обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, рухові та інші порушення нервової системи у осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією; допомагати пацієнту/клієнту зрозуміти, сформулювати та реалізувати власні потреби; прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуальної програми реабілітації, які стосуються фізичної терапії; визначати оптимальний рівень терапевтичного навантаження, контролювати тривалість та інтенсивність реабілітаційних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта; брати участь у навчальних програмах як клінічний керівник/методист навчальних практик; здійснювати менеджмент у фізичній терапії, керувати роботою асистентів та помічників.

– навчального модуля № 5 «Фізична терапія при травмах центральної нервової системи», інтегрованими вимогами до модуля № 5 є: в здатність розуміти складні патологічні процеси та порушення, які піддаються корекції заходами фізичної терапії; розуміти клінічний діагноз пацієнта/ клієнта, перебіг захворювання, принципи та характер лікування; проводити фізичну терапію осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях; аналізувати, вибирати і трактувати отриману від колег інформацію; обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, рухові та інші порушення нервової системи у осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією; прогнозувати результати фізичної терапії, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуальної програми реабілітації, які стосуються фізичної терапії; визначати оптимальний рівень терапевтичного навантаження, контролювати тривалість та інтенсивність реабілітаційних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта/клієнта; здатність контролювати стан пацієнта/клієнта зі складними та мультисистемними порушеннями відповідними засобами й методами; здатність до ведення фахової документації; брати участь у навчальних програмах як клінічний керівник/методист навчальних практик; здійснювати менеджмент у фізичній терапії, керувати роботою асистентів та помічників; діяти самостійно в умовах професійної ізоляції.

Кожен модуль навчальної дисципліни є логічною завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Змістове наповнення програми навчальної дисциплін у таблиці 2.

Таблиця 2.

Код теми	Назва модулю, теми	Перелік основних питань теми
1	2	3
Модуль 1. Фізична терапія при судинних захворюваннях нервової системи		
1.1.	<p>Загальні уяви про порушення мозкового кровообігу.</p> <p>Анатомо-функціональні особливості судинної системи головного і спинного мозку.</p> <p>Клініко-неврологічна картина судинних захворювань нервової системи.</p>	<p>1.1.1. Загальні уяви про порушення мозкового кровообігу;</p> <p>1.1.2. Основи анатомії та фізіології судинної системи головного і спинного мозку;</p> <p>1.1.3. Основи патофізіології порушень мозкового кровообігу різного генезу;</p> <p>1.1.4. Фактори, визначаючі можливість відновлення функції.</p> <p>1.1.5 Клініко-неврологічна картина порушень мозкового і спинального кровообігу різного генезу: анамнез, симптоми;</p> <p>1.1.6. Методи функціональної оцінки ЦНС: застосування МКФ, клінічних тестів (зокрема, тест Брунстром-Фугель-Маера, індексу Мотрісіті, тесту контролю торсу, Індекс Бартела), шкал (зокрема, модифікована шкала Ренкіна, модифікована шкала Ашворта, шкала Оргогозо, шкала депресії Гамільтона), опитувальників (зокрема, короткого обстеження когнітивних функцій) і методи інструментальної діагностики.</p>
1.2.	<p>Фізична терапія при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу та порушеннях спінального кровообігу.</p>	<p>1.2.1. Загальні принципи етапності, реабілітації при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу;</p> <p>1.2.2. Складання алгоритму програм реабілітації при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу;</p> <p>1.2.3. Реабілітація при початкових проявах недостатності кровопостачання головного мозку;</p> <p>1.2.4. Реабілітація при гострих порушеннях мозкового кровообігу;</p> <p>1.2.5. Реабілітація при порушень мозкового кровообігу, що повільно прогресують;</p> <p>1.2.6. Реабілітація наслідків раніше перенесеного мозкового інсульту;</p> <p>1.2.7. Реабілітація при порушеннях спінального кровообігу;</p> <p>1.2.8. Засоби реабілітації порушень мозкового і спінального кровообігу різного генезу: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж і кінезіотейпування, логопедичні методи,</p>

		<p>психокорекція і психотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи;</p> <p>1.2.9. Методи контролю за динамікою відновлення порушених функцій (ступінь вираженості клінічних проявів і ступінь порушення життєдіяльності);</p> <p>1.2.10. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів з постінсультними руховими порушеннями.</p>
Модуль 2. Фізична терапія при захворюваннях периферичної нервової системи		
2.1.	<p>Анатомо-фізіологічні властивості ПНС та хребта.</p> <p>Етіологія та патогенез при захворюваннях ПНС, етіопатологічні аспекти болю.</p> <p>Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС.</p>	<p>2.1.1. Анатомо-фізіологічні властивості та патоморфологічні аспекти ПНС і хребта: статика й біомеханіка, кровопостачання лікворообіг спинного мозку;</p> <p>2.1.2. Етіологія та патогенез, статичні й біомеханічні порушення при захворюваннях ПНС, етіопатологічні аспекти болю;</p> <p>2.1.3. Функціональне обстеження (зокрема, візуально-аналогової шкали оцінки інтенсивності болю (ВАШ), опитувача болю Макгілла, числової шкали оцінки інтенсивності болю, опитувальник DN4, шкала м'язової слабкості, анкета якості життя Освестрі, шкала інсульта Національного інституту здоров'я, шкала депресії Гамільтона), інструментальна діагностика при захворюваннях ПНС;</p> <p>2.1.4. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС вертеброгенного та невертеброгенного ураження (плекситів), множинних уражень спинномозкових корінців і нервів, невралгій і невропатій черепних нервів.</p>
2.2.	<p>Фізична терапія при хворобах ПНС і хребта.</p>	<p>2.2.1. Загальні принципи реабілітації при хворобах ПНС та хребта;</p> <p>2.2.2. Складання алгоритму програм реабілітації при хворобах ПНС та хребта;</p> <p>2.2.3. Реабілітація при шийних вертеброгенних синдромах;</p> <p>2.2.4. Реабілітація при грудних вертеброгенних синдромах;</p> <p>2.2.5. Реабілітація при попереково-крижових рефлекторних синдромах;</p> <p>2.2.6. Реабілітація при попереково-крижових вертеброгенних компресійних синдромах;</p> <p>2.2.7. Реабілітація при плекситах;</p> <p>2.2.8. Реабілітація при множинних</p>

		<p>ураженнях спинномозкових корінців і нервів;</p> <p>2.2.9. Реабілітація при невралгіях і невропатіях черепних нервів;</p> <p>2.2.10. Реабілітація при порушеннях корінцевого, спінального і церебрального кровообігу;</p> <p>2.2.11. Засоби реабілітації при хворобах ПНС та хребта: кінезотерапія, фізіотерапія, мануальна терапія, масаж, рефлексотерапія, кінезіотейпування, нетрадиційна медицина, озонотерапія, корсетування, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи;</p> <p>2.2.12. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС і хребта.</p>
Модуль 3. Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних розладах		
3.1.	<p>Загальні уяви про вегетативну нервову систему.</p> <p>Етіопатогенетичні чинники при епізодичних і пароксизмальних розладах.</p> <p>Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.</p>	<p>3.1. Загальні уяви про вегетативну нервову систему;</p> <p>3.2. Етіопатогенетичні чинники при епізодичних і пароксизмальних розладах; проваючі фактори, які викликають мігрень;</p> <p>3.3. Методи функціональної (зокрема, мануально-м'язового тесту Ловетта, госпітальної шкали тривоги та депресії, шкала сонливості Епворта, шкала депресії Гамільтона) та інструментальної діагностики;</p> <p>3.4. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.</p>
3.2.	<p>Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних розладах.</p>	<p>3.2.1. Загальні принципи реабілітації при епізодичних і пароксизмальних розладах;</p> <p>3.2.2. Складання алгоритму програм реабілітації епізодичних і пароксизмальних розладах;</p> <p>3.2.3. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при мігрені;</p> <p>3.2.4. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при судинному головному болю;</p> <p>3.2.5. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при головному болю напруженого типу;</p> <p>3.2.6. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хронічному посттравматичному головному болю;</p> <p>3.2.7. Засоби реабілітації при епізодичних і пароксизмальних розладах: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, мануальна терапія, 10 масаж, кінезіотейпування, психокорекція</p>

		і психотерапія, нетрадиційна медицина, озонотерапія, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи; 3.2.8. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.
Модуль 4. Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи		
4.1.	Морфологічні, імунологічні, інфекційно-вірусні ураження нервової системи. Етіологія, патогенез і патоморфологія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи. Клінічна картина при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	4.1.1. Морфологічні, імунологічні, інфекційно-вірусні ураження нервової системи. 4.1.2. Етіологія, патогенез і патоморфологія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи. 4.1.3. Фізичне обстеження, методи функціональної (зокрема, модифікована шкала Ашворта, шкала Оргогозо, монреальської шкали оцінювання когнітивних функцій, шкала активності денної активності Шваба та Інгланда, шкала функціональної мобільності при ході, теста «встань і йди» з врахуванням часу, індексу динамічної ходи, шкала Куртцке) та інструментальної діагностики; 4.1.4. Клінічна картина при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.
4.2.	Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	4.2.1. Різносторонні загальні принципи реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи; 4.2.2. Різнобічне складання алгоритму програм реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи; 4.2.3. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хворобі Паркінсона; 4.2.4. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хворобі Альцгеймера; 4.2.5. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при розсіяному склерозі; 4.2.6. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при гострому розсіяному енцефаломієліті; 4.2.7. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при бічному аміотрофічному склерозі; 4.2.8. Засоби реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж, психокорекція

		і психотерапія, нетрадиційна медицина, озонотерапія, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи; 4.2.9. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.
Модуль 5. Фізична терапія при травмах центральної нервової системи		
5.1.	Анатомо-фізіологічні особливості будови центральної і периферичної нервової системи. Патоморфологія травм центральної нервової системи. Клінічні форми черепно-мозкової травми та тип і характеру травм спинного мозку.	5.1.1. Анатомо-фізіологічні особливості будови головного і спинного мозку, мозкових оболонок, судин головного і спинного мозку, черепних нервів, спинно-мозкових корінців; 5.1.2. Класифікації ЧМТ і травм спинного мозку; 5.1.3. Патогенез і морфологія травм центральної нервової системи; 5.1.4. Фізичне обстеження, методи функціональної (зокрема, тест Брунстром-Фугель-Маера, шкала порушень ASIA (скорочено AIS), індексу Мотрісіті, шкала когнітивного функціонування Ранчо Лос Амігос) та інструментальної діагностики при травмах ЦНС; 5.1.5. Клінічні форми ЧМТ та типу і характеру травм спинного мозку.
5.2.	Фізична терапія при черепно-мозкових травмах (ЧМТ) і травмах спинного мозку.	5.2.1. Загальні принципи реабілітації при травмах ЦНС різної локалізації; 5.2.2. Складання алгоритму програм реабілітації при травмах ЦНС різної локалізації; 5.2.3. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при закритій ЧМТ (струсі головного мозку); 5.2.4. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при контузії; 5.2.5. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при травмах спинного мозку в залежності від степені, рівня, періоду і наслідків пошкодження; 5.2.6. Різноманітні засоби реабілітації при ЧМТ і травмах спинного мозку: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж, психокорекція і психотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи; 5.2.7. Різнобічні критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при ЧМТ і травмах спинного мозку в залежності від степені, рівня, періоду і наслідків.

6. Структура навчальної дисципліни
(навчально-тематичний план викладання дисципліни)

Код тем	Назва освітнього модулю, теми	Денна форма навчання (кількість годин)					
		Усього	лекції	семінарські	практичні	самостійна робота	індивідуальна робота
Модуль I Фізична терапія при судинних захворюваннях нервової системи							
1.1.	Загальні уяви про порушення мозкового кровообігу. Анатомо-функціональні особливості судинної системи головного і спинного мозку. Клініко-неврологічна картина судинних захворювань нервової системи.	17	2	-	4	11	-
1.2.	Фізична терапія при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу та порушеннях спінального кровообігу.	17	2	-	4	11	-
	МКР№1	2	-	2	-	-	-
Усього кредитів / годин за модулем I		1,2/36	0,13/4	0,07/2	0,3/8	0,7/22	
Модуль II Фізична терапія при захворюваннях периферичної нервової системи							
2.1	Анатомо-фізіологічні властивості ПНС та хребта. Етіологія та патогенез при захворюваннях ПНС, етіопатологічні аспекти болю. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС.	17	2	-	4	11	-
2.2.	Фізична терапія при хворобах ПНС і хребта.	17	2	-	4	11	-
	МКР№2	2		2			-
Усього кредитів / годин за модулем II		1,2/36	0,13/4	0,07/2	0,3/8	0,7/22	-
Модуль III Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних розладах							
3.1.	Загальні уяви про вегетативну нервову систему. Етіопатогенетичні чинники при епізодичних і пароксизмальних розладах. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.	17	2	-	4	11	-
3.2.	Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних розладах.	17	-	-	6	11	-
	МКР№ 3	2		2			-
Усього кредитів / годин за модулем III		1,2/36	0,1/2	0,1/2	0,3/10	0,7/22	-
Модуль IV Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи							
4.1.	Морфологічні, імунологічні, інфекційно-вірусні ураження нервової системи. Етіологія, патогенез і патоморфологія при дегенеративних та демієлінізуючих захворюваннях нервової системи. Клінічна картина при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	17	2	-	4	11	-
4.2.	Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	17	2	-	4	11	-
	МКР№ 4	2		2			-
Усього кредитів / годин за модулем IV		1,2/36	0,13/4	0,07/2	0,3/8	0,7/22	-
Модуль V Фізична терапія при травмах центральної нервової системи							
5.1.	Анатомо-фізіологічні особливості будови центральної і	16	2	-	4	10	-

	периферичної нервової системи. Патоморфологія травм центральної нервової системи. Клінічні форми черепно-мозкової травми та тип і характеру травм спинного мозку.						
5.2.	Фізична терапія при черепно-мозкових травмах і травмах спинного мозку.	18	2	-	6	10	-
	МКР№ 5	2		2			-
Усього кредитів / годин за модулем V		1,2/36	0,13/4	0,07/2	0,3/10	0,7/20	-
Підсумковий контроль		-	-	-	-	-	-
Усього кредитів/годин		6/180	0,6/18	0,3/10	1,5/44	3,6/108	-

7. Самостійна робота

Код теми	Зміст самостійної роботи	Обсяг СР (годин)
		денна форма
Тема 1.	Загальні уяви про порушення мозкового кровообігу. Анатомо-функціональні особливості судинної системи головного і спинного мозку. Клініко-неврологічна картина судинних захворювань нервової системи.	11
Тема 2.	Фізична терапія при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу та порушеннях спінального кровообігу.	11
Тема 3.	Анатомо-фізіологічні властивості ПНС та хребта. Етіологія та патогенез при захворюваннях ПНС, етіопатологічні аспекти болю. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС.	11
Тема 4.	Фізична терапія при хворобах ПНС і хребта.	11
Тема 5.	Загальні уяви про вегетативну нервову систему. Етіопатогенетичні чинники при епізодичних і пароксизмальних розладах. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.	11
Тема 6.	Фізична терапія при епізодичних і пароксизмальних розладах.	11
Тема 7.	Морфологічні, імунологічні, інфекційно-вірусні ураження нервової системи. Етіологія, патогенез і патоморфологія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи. Клінічна картина при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	11
Тема 8.	Фізична терапія при дегенеративних і демієлінізуючих захворюваннях нервової системи.	11
Тема 9.	Анатомо-фізіологічні особливості будови центральної і периферичної нервової системи. Патоморфологія травм ЦНС. Клінічні форми черепно-мозкової травми та тип і характеру травм спинного мозку.	10
Тема 10.	Фізична терапія при черепно-мозкових травмах і травмах спинного мозку.	10

Самостійна робота передбачає виконання індивідуальних проєктів з дотриманням норм академічної доброчесності:

1. Формування бібліографічного списку використаних джерел за ДСТУ за наданою темою (модуль 1);
2. Підготовка анотації дослідження з вказуванням всіх категорій та методів за запропонованою темою (модуль).

8. Перелік питань для підсумкового контролю

Модуль 1

1. Загальні уяви про порушення мозкового кровообігу.
2. Основи анатомії та фізіології судинної системи головного і спинного мозку.
3. Основи патофізіології порушень мозкового кровообігу різного генезу.
4. Фактори, визначаючі можливість відновлення функції.
5. Клініко-неврологічна картина порушень мозкового і спінального кровообігу різного генезу: анамнез, симптоми.
6. Методи функціональної оцінки ЦНС: застосування МКФ, клінічних тестів, шкал, опитувальників і методи інструментальної діагностики.
7. Загальні принципи етапності, реабілітації при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу.
8. Складання алгоритму програм реабілітації при порушеннях мозкового кровообігу різного генезу.
9. Реабілітація при початкових проявах недостатності кровопостачання головного мозку.
10. Реабілітація при гострих порушеннях мозкового кровообігу.
11. Реабілітація при порушень мозкового кровообігу, що повільно прогресують.
12. Реабілітація наслідків раніше перенесеного мозкового інсульту.
13. Реабілітація при порушеннях спінального кровообігу.
14. Засоби реабілітації порушень мозкового і спінального кровообігу різного генезу: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж, кінезіотейпування, логопедичні методи, психокорекція і психотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи.
15. Методи контролю за динамікою відновлення порушених функцій (ступінь вираженості клінічних проявів і ступінь порушення життєдіяльності).
16. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів з постінсультними руховими порушеннями.

Модуль 2

1. Анатомо-фізіологічні властивості та патоморфологічні аспекти ПНС і хребта: статика та біомеханіка, кровопостачання лікворообіг спинного мозку.
2. Етіологія та патогенез, статичні й біомеханічні порушення при захворюваннях ПНС, етіопатологічні аспекти болю.
3. Функціональне обстеження, інструментальна діагностика, клінічні тести, шкали, опитувальники при захворюваннях ПНС.
4. Клінічна картина у пацієнтів/ клієнтів з хворобами ПНС вертеброгенного та невертеброгенного ураження (плекситів), множинних уражень спинномозкових корінців і нервів, невралгій і невропатій черепних нервів.
5. Загальні принципи реабілітації при хворобах ПНС та хребта.
6. Складання алгоритму програм реабілітації при хворобах ПНС та хребта.
7. Реабілітація при шийних вертеброгенних синдромах.
8. Реабілітація при грудних вертеброгенних синдромах.
9. Реабілітація при попереково-крижових рефлекторних синдромах.
10. Реабілітація при попереково-крижових вертеброгенних компресійних синдромах.
11. Реабілітація при плекситах.

12. Реабілітація при множинних ураженнях спинномозкових корінців і нервів.
13. Реабілітація при невралгіях і невропатіях черепних нервів.
14. Реабілітація при порушеннях корінцевого, спінального і церебрального кровообігу.
15. Засоби реабілітації при хворобах ПНС та хребта: кінезотерапія, фізіотерапія, мануальна терапія, масаж, рефлексотерапія, кінезіотейпування, нетрадиційна медицина, озонотерапія, корсетування, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи.
16. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів з хворобами ПНС і хребта.

Модуль 3

1. Загальні уяви про вегетативну нервову систему.
2. Етіопатогенетичні чинники при епізодичних і пароксизмальних розладах. провокуючі фактори, які викликають мігрень.
3. Методи функціональної та інструментальної діагностики.
4. Клінічна картина у пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.
5. Загальні принципи реабілітації при епізодичних і пароксизмальних розладах.
6. Складання алгоритму програм реабілітації епізодичних і пароксизмальних розладах.
7. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при мігрені.
8. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при судинному головному болю.
9. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при головному болю напруженого типу.
10. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хронічному посттравматичному головному болю.
11. Засоби реабілітації при епізодичних і пароксизмальних розладах: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, мануальна терапія, масаж, кінезіотейпування, психокорекція і психотерапія, нетрадиційна медицина, озонотерапія, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи.
12. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при епізодичних і пароксизмальних розладах.

Модуль 4

1. Морфологічні, імунологічні, інфекційно-вірусні ураження нервової системи.
2. Етіологія, патогенез і патоморфологія при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.
3. Фізичне обстеження, методи функціональної та інструментальної діагностики.
4. Клінічна картина при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.
5. Різносторонні загальні принципи реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.
6. Різнобічне складання алгоритму програм реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.
7. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хворобі Паркінсона.
8. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при хворобі Альцгеймера.
9. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при розсіяному склерозі.
10. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при гострому розсіяному енцефаломієліті.
11. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при бічному аміотрофічному склерозі.
12. Засоби реабілітації при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж, психокорекція і психотерапія, нетрадиційна медицина, озонотерапія, дієтотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи.
13. Критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при дегенеративних і демієлінізуючих захворювання нервової системи.

Модуль 5

1. Анатомо-фізіологічні особливості будови головного і спинного мозку,

мозкових оболонок, судин головного і спинного мозку, черепних нервів, спинно-мозкових корінців.

2. Класифікації ЧМТ і травм спинного мозку.
3. Патогенез і морфологія травм центральної нервової системи.
4. Фізичне обстеження, методи функціональної та інструментальної діагностики при травмах ЦНС.
5. Клінічні форми ЧМТ та типу і характеру травм спинного мозку.
6. Загальні принципи реабілітації при травмах ЦНС різної локалізації.
7. Складання алгоритму програм реабілітації при травмах ЦНС різної локалізації.
8. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при закритій ЧМТ (струсі головного мозку).
9. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при контузії.
10. Реабілітація пацієнтів/клієнтів при травмах спинного мозку в залежності від степені, рівня, періоду і наслідків пошкодження.
11. Різноманітні засоби реабілітації при ЧМТ і травмах спинного мозку: кінезотерапія, фізіотерапія, рефлексотерапія, масаж, психокорекція і психотерапія, трудотерапія та професійна орієнтація, профілактичні заходи.
12. Різнобічні критерії ефективності реабілітації пацієнтів/клієнтів при ЧМТ і травмах спинного мозку в залежності від степені, рівня, періоду і наслідків пошкодження.

9. Методи навчання

Для активізації процесу навчання здобувачів освіти в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага здобувачів освіти на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; здобувачі освіти заохочуються до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ *на семінарських заняттях, що інтегровані в структуру практичних занять*, обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.

✓ *на практичних заняттях* запроваджуються різні навчальні технології: обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; лабораторні роботи; виконання дослідів; метод проектів

(проектування); мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи здобувачів освіти є чіткий контроль відвідування здобувачами освіти занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів в НУОЗ України імені П. Л. Шупика проводиться з використанням рейтингової системи (далі - ЄКТС), в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів у процесі навчання.

Методи оцінювання на поточному/періодичному контролі: усне опитування, модульні контрольні письмові роботи, оцінювання виконання індивідуальних завдань, оцінювання розв'язання розрахункових задач, захист результатів практичних, лабораторних робіт, оцінювання доповідей, оцінювання активності на занятті, тестування (бланкове або комп'ютерне), оцінювання есе, оцінювання виконання практичних навичок, захист історії хвороби.

Методи оцінювання на підсумковому контролі: іспит

Приклад шкали оцінювання

Поточний контроль													Підсум- ковий контроль	Сума
120													80	200
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3						
T1	T2	T3	МКР№1	T5	T6	T7	МКР№2	T9	T10	T11	T12	МКР №2		
15	15	15	15	15	15	15	15	-	-	-	-	-		

Розмір шкали ЄКТС із навчальної дисципліни для спеціальностей галузі знань 22 Охорона здоров'я дорівнює 200 балам (на підставі листа МОЗ № 0804-47/10395 від 15.04.2014), а мінімальна позитивна оцінка починається зі 111 балів; для спеціальностей інших галузей знань – дорівнює 100 балам, а мінімальна позитивна оцінка починається з 61 балу.

Для занесення балів оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти у відомість обліку успішності та індивідуальний план здобувача вищої освіти використовується таблиця співвідношення між здобутими результатами успішності здобувача та ЄКТС оцінками

Оцінка ECTS	Оцінка	Сума балів	
	у національній шкалі	ECTS	Галузь знань 22 Охорона здоров'я
	Іспит		
A (відмінно)	відмінно	100 балів	200 балів
B (дуже добре)	добре	90 - 100	170 – 200
C (добре)		82 - 89	155 – 169
D (задовільно)	задовільно	75 - 81	140 – 154
E (достатньо)		68 - 74	125 – 139
F (незадовільно) з можливістю повторного складання	незадовільно	61 - 67	111 – 124
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		35 - 60	60 – 110
		0 - 34	0 – 59

11. Рекомендований бібліографічний список

Нормативно-правові акти

11.1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 р. № 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення

05.07.2023).

11.2. Національний глосарій 2014. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf (дата звернення 19.05.2023).

Основна література

11.3. Альянс Європейських органів Фізичної та Реабілітаційної Медицини. Біла Книга з Фізичної та Реабілітаційної Медицини (ФРМ) в Європі. Український журнал фізичної та реабілітаційної медицини. 2018; 2(2) дод. С. 5–206.

11.4. Владимиров О.А., Владимірова Н.І., Губенко В.П., Гурбич О.А., Зачатко Т.М., Козьявкін В.І., Копчак С.К., Самосюк І.З., Ткаліна А.В., Федоров С.М., Чудна Р.В., Андріяшек Ю.І. Фізіотерапія: підручник рекомендовано МОН України К.: Формат, 2013. – 432 с.

11.5. Довгий І.Л. Захворювання периферичної нервової системи: у 3-х т. / під ред. Н.К. Свиридової. Том 2. – К., 2016. – Т. 2. – 524 с.

11.6. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: навч. посібник. – Київ: Олімпійська література, 2006. – 196 с.

11.7. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії / За заг. редакцією Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – К.: Укрмедкнига, 2023. – 372 с.

11.8. Шкали в нейрореабілітації / Укр. Асоц. боротьби з інсультом; уклад.: М.В. Гуляєва, Н.І. Піонтківська, М.І. Піонтківський; наук. ред.: В.А. Голик, Д.В. Гуляєв, М.Я. Романишин. – Київ: Д.В. Гуляєв, 2014. – 67 с.

11.9. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for persons with spinal cord injury. The European PRM position (UEMS PRM Section) / Rapidi C-A., Tederko P., Moslavac S. et al. // Eur J Phys Rehabil Med, 2018; 54(5):797-807.

11.10. Cifu DX, Lew HL. Braddom's Physical Medicine and Rehabilitation. – Philadelphia: Elsevier, 2018: 357

11.11. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; Health and Medicine Division; Board on Health Care Services; Committee on Identifying New or Improved Diagnostic or Evaluative Techniques. Advances in the Diagnosis and Evaluation of Disabling Physical Health Conditions. Washington (DC): National Academies Press (US); 2023 May 1. PMID: 37561886.

11.12. Physical Medicine and Rehabilitation Board Review, 3rd Edition / Sara J. Cuccurillo // Demos Medical: 2015: 1111.

11.13. Platz T. Clinical Pathways in Stroke Rehabilitation: Evidence-Based Clinical Practice Recommendations. – Springer, 2021: 282.

11.14. Shaw L, Bhattarai N, Cant R, Drummond A. et al. An extended stroke rehabilitation service for people who have had a stroke: the EXTRAS RCT. Health Technol Assess. 2020 May; 24(24): 1-202.

Додаткова література

11.15. Атлас анатомії людини: переклад 7-го англ. вид.: двомовне вид. / Френк Г. Неттер; наук. ред. перекладу Л.Р. Матешук-Вацеба, І.Є. Герасимюк, В.В. Кривецький, О.Г. Попадинець. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 736 с.

11.16. Губенко В.П., Федоров С.М., Ткаліна А.В., Зачатко Т.М. Мануальна терапія в системі медичної реабілітації // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2013. – Випуск 22, книга 3. – С. 113–123.

11.17. Довгий І.Л. Захворювання периферичної нервової системи: у 3-х т. / під ред. Н.К. Свиридової. Том 1. – К., 2016. – Т. 1. – 720 с.

11.18. Зозуля І.С. та ін. Основні принципи діагностики, формування діагнозу, лікування та профілактики мозкового інсульту. Український медичний часопис. – 2015. – № 5. – С. 34–38.

11.19. Неврологія: нац. підруч. / за ред.: І.А. Григорової, Л.І. Соколової. – 3-є вид. переробл. та допов. – Київ: Медицина, 2020. – 639 с.

- 11.20. Преформовані фізичні чинники в фізичній терапії (у схемах, алгоритмах, рисунках, таблицях): навч. посібник / Т.Г. Бакалюк, Л.О. Вакуленко, Г.О. Стельмах, Д.В. Вакуленко. – Тернопіль: ТНМУ, 2020. – 124 с.
- 11.21. Уліс Н.Є. Нейроортопедія: посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 360 с.
- 11.22. European core curriculum in neurorehabilitation / Sandrini G., Binder H., Hmberg V. et al. // *Funct Neurol*. 2017 Apr-Jun; 32(2):63–68.
- 11.23. Kobeissy FH, editor. *Brain Neurotrauma: Molecular, Neuropsychological, and Rehabilitation Aspects*. Boca Raton (FL): CRC Press/Taylor & Francis; 2015. PMID: 26269865.
- 11.24. Sees JP, Matney C, Bowman K. Advancing care and research for traumatic brain injury: a roadmap. *J Osteopath Med*. 2022 Aug 30;123(1):27-30.
- 11.25. Schuenke M, Schulte E, Schumacher U. et al. *Thieme Atlas of Anatomy. General Anatomy*. – Stuttgart-New York: Thieme, 2010:412.
- 11.26. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; Health and Medicine Division; Board on Health Care Services; Board on Health Sciences Policy; Committee on Accelerating Progress in Traumatic Brain Injury Research and Care. *Traumatic Brain Injury: A Roadmap for Accelerating Progress*. Matney C, Bowman K, Berwick D, editors. Washington (DC): National Academies Press (US); 2022 Feb 1. PMID: 35533242.

Інформаційні ресурси

- 11.27. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>

Перегляд (актуалізація) робочої програми навчальної дисципліни здійснюється не рідше одного разу за навчальний рік. Перегляд (актуалізація) робочої програми навчальної дисципліни здійснюється перед початком навчального року із обов'язковим зазначенням у протоколі засідання кафедри.